

Strălucirea și crepusculul unei instituții

Dragi colegi și stimați invitați !

Metaforic, Paul Valery spunea că evenimentele se nasc din tată necunoscut , în timp ce mama lor este dintotdeauna NEVOIA. Evenimentul de azi stă și el sub zodia Nevoii. Nevoia de a nu ne uita trecutul, care, într-un fel este un prezent îmbătrânit în timp ce noi înșine am ajuns deja bătrânii prezentului.

Întâlnirea de astăzi ne amintește că în urmă cu șase decenii, la Pângărați ființa o instituție de cultură, cea care a fost și va rămâne în memoria posterității, Stațiunea *Stejarul*. Menită cercetării, într-un cuvânt neliniștii, să observăm, nu fără semnificație, că un anume destin a făcut ca ea să ființeze în ctitoria lui Alexandru Lăpușneanu, cel mai zbuțuit voievod moldovean, rămas în istorie prin pana bătrânului Negruzzi, dar demn chiar și de cea a marelui Will.

Așadar, în urmă cu șaiszeci de ani, pe sub zidurile lăcașului mușatin, halatele albe luaseră locul sutanelor negre, iar ceea ce se plămădise aici avea să aibă o existență efemeră, un sfert de veac numai, prețul unei generații și-n același timp o istorie care până la urmă avea să împrumute câte ceva din drama nefericitului voievod.

După cum constatați, evocarea momentului ne-.a revenit. Am făcut greșeala de a ceda insistenței colegilor, atâți câți am mai rămas, alături de care, zi de zi vreme de 16 ani am urcat dealul Păru, pe același drum călcat în vremuri de mult trecute de părintele Stratonic, egumenul zgârcit și ursuz creionat admirabil de blândul și homericul Calistrat Hogaș. Trebuie să recunoaștem că ne-ar fi fost mult mai confortabil într-un fotoliu de unde să ascultăm opiniile altcuiva în salvarea subiectului Asta cu atât mai mult cu cât, fiți siguri, că nici nouă nu ne lipsește voluptatea cârcotelii.

Sinceri să fim, maniera de abordare a subiectului ne-a dat mari coșmaruri și încă nu avem nici o garanție că ne-am apropiat cu suficientă trăire de încărcătura emoțională a momentului. Ceea ce ne-a fost clar de la început a fost doar faptul că dintotdeauna am urât evocările saturate de statistici aride, împănate de fapte minore scăpate în melodarmă, evocări care îmbracă adesea haina sobrietății, uneori inumane cum ar fi spus mentorul Junimii, a sobrietății țanțoșe la umbra căreia pot fi strecurate cu ușurință orgoliile megalomane și suficiența păguboasă..

Până la urmă am ales întrucâtva calea simbolurilor și din acest punct de vedere credem, că istoria acestei instituții merită un generic. De aceea, am spus cândva că pe firmamentul a tot ce s-a clădit aici ar putea sta scris : Pîngărați sau Setea Muntelui de Sare. Așa cum sarea adună hulpav și parcimonios fiecare picătură de apă, așa a fost setea de cunoaștere și de împlinire profesională a cercetătorilor, în majoritate, alegere făcută de dascălii noștri, mulți din ei academicieni, ultimii din generația de elită interbelică, epoca de vârf a culturii românești.

Făcând o scurtă paranteză, mărturisim că titlul emblematic la care ne-am oprit este luat din opera lui Marin Sorescu, autor cu care am fost în vremea studenției coleg de dormitor ; nu de cameră, pentru că dormitorul se lăbărta copios aidoma unui stadion, cu 40 de

paturi și pentru care poetul din Bulzeștii Olteniei, veșnic în căutare de metafore, propusese să-l înnobilăm cu titlul de *Hanul lui Mânjoală*. ; aluzie la povestirea lui Conu Iancu, vajnicul mușchetar întru apărarea ortografiei, motiv pentru care căpătase în epocă porecla de Moș Virgulă și care propusese politicianilor vremii deviza *Cinste și gramatică*, rămasă actuală până în zilele noastre.

Domnilor !

Revenind la subiect, e cazul să reconstituim în primul rând, câte ceva din istoria acestui *Pion din munți al Almei Matter*, cum i-am zis cândva. Rămânem cu tot riscul la maniera de a îmbrăca realitatea în haina unui ușor amuzament și vom spune că istoria Stațiunii a fost până la urmă o dramă în trei acte : actul I EDENUL, actul II INFERNUL și trei EXODUL.

Actul I în regia ctitorilor și diriguitorilor noștri, profesorii Petru Jitariu, Ion Gugiuman și C.Martiniuc, a fost începutul romantic și momentul de vârf al Instituției, la umbra liniștită a statutului de bugetari. De la 6 cercetători și tematică la alegere Stațiunea a căpătat în doar câțiva ani, profilul unui adevărat Institut cu peste 40 de cercetători și tot pe atâția tehnicieni și laboranți, acoperindu-se cu specialiști și laboratoare toate disciplinele biologice și geonomice cu posibilități de abordare interdisciplinară după o tematică ancorată în programe naționale cu fundamentare pregnant economică

A fost epoca de boom : 140 de salariați cu 2 contabili, 2 administratori, 5 paznici : de la trăsura cu cai, ajunsesem la parc auto cu : autobuz, camion,cisternă, microbuze, IMS-uri, pe deasupra, vapor și șalupe pe Lacul Bicz. Glumind se spunea : ne lipsea locomotiva și calea ferată. Peisajul avea și el ceva spectacular și pitoresc : îmi revine în memorie imaginea lui nea Vasile Moaleș, paznicul, care întâmpina oaspeții străini cu baltașul ținut haiducește, aducând mult cu plăieșii lui Stefan, care odinioară ținuseră în șah oastea lui Jan Sobieski.

Chiar dacă Proust era de părere că fericirea-i o eroare și bănuim că la mijloc era mai mult o chestiune pur personală, pentru noi ea a existat, dar a fost scurtă. Organigrama ajunsă la obezitate a luat forma bumerangului, în momentul când s-a trecut la regimul de autofinanțare, cu cercetare în sistem contractual ; a fost începutul Infernului.

Ieșisem de sub tutela Universității. Eram în epoca Băra-Andreescu, când toate colectivele erau angrenate în rezolvarea unor teme, contractate în majoritate cu unități economice. Mijloacele materiale deveniseră insuficiente, iar teama de a nu rezolva optim obiectivele și de a pierde beneficiarii de care atârna supraviețuirea, era sursa de tensiune și aprige dispute.

Apogeul era atins la ședințele de partid și sindicat care se prelungeau până în noapte târziu. Ne onora cu prezența și cu intervențiile de rigoare, secretarul cu propaganda al județului, Constantin Potângă, dar care de la o vreme obosit ne-a abandonat, nu înainte însă de a ne pune, a lehamite și cu năduf, pecetea de *ultraprofesioniști*. Degenerarea, conchidea tovarășul Potângă,doctor în sociologie, avea o singură cauză : nivelul precar de conștiință politică..

În același timp, freamătul nostru ajunsese până la urmă și pe ulița securității. Izolarea, numărul mare de mașini de scris, volumul imens de corespondență cu cercetătorii din afară, vizitele specialiștilor și studenților străini erau tot atâtea motive de neliniște, de clipe prețioase smulse somnului liniștit a celor responsabili de unitatea de monolit a nației

La toate astea se adăuga apoi un oarecare nonconformism și discuții insinuante, care se duceau pe marginea lecturilor. Se citeau Augustin Buzura, Alexandru Ivăsiuc și Nicolaie Breban, a căror scrieri,după cum se știe, făceau slalom printre canoanele realismului

socialist ; se tradusese și se citea Toamna Patriarhului a lui Marquez , istoria unui dictator megaloman și paranoic.Fără îndoială, erau lucruri care se contabilizau ; urmașii ohranei moldo-valahe deveniseră mai instruiți și mai subtili.

Așa se face că în 1982 s-a hotărât aruncarea noastră în trei zări. A fost pedeapsa unor oameni a căror singură vină era iubirea cu patimă a meseriei și orgoliul profesional, iar pericolul invocat o simplă nălucă. Era o măsură inutilă, luată la panică și din frica de a nu se pierde niște fotolii.Precauția decidenților avea o bună doză de naivitate care nu-i onorează, iar noi cei ajunși în diasporă ar trebui să trăim o oarecare jenă, pentru că am primit o pedeapsă fără să dăm măcar un dizident. Reversul nu-l știm și nici nu am avut curiozitatea să-l aflăm, spre liniștea sigură a unora din confrăți.

Până la urmă,dezmembrarea n-a însemnat însă, nici robie egipteană și nici captivitate babiloniană. Ea n-a reușit, pentru că ultraprofesiioniștii domnului Potângă au continuat cu același entuziasm și cu aceeași îndârjire împlinirea profesională Ea a sfârșit totuși cu ultimul act-Exodul, migrarea aproape în majoritate spre Alma mater, atât spre universitățile de tradiție cât și a celor nou apărute după 89.

Conferențieri sau profesori, colegii geologi-geografi cât și biologi s-au integrat cu demnitate elitei universitare, la Institutul Agronomic și Universitatea Cuza din Iași, Universitatea Babes-Bolyai din Cluj-Napoca, Universitatea din Craiova, Tomis din Constanța, Stefan cel Mare din Suceava, Vasile Alexandri din Bacau și Universitatea de Medicină și Farmacie - Tg.Mureș ; mulți din ei sau bucurat de aprecierea colectivelor în care s-au aflat, ajungând decani, prodecani, prorectori și chiar rectori. Aproape toți foștii cercetători de la Pângărați sunt premiați ai Academiei Române, unii de două și chiar de trei ori ; unul din noi a avut șansa să ajungă chiar în rândul nemuritorilor.

Stimabili!

Avem noi noi românii un proverb : frânghia e bine să fie lungă și vorba cât mai scurtă. E plin de adevăr, dar vorba cântecului, eu nu mă pot ține pentru că mai avem încă ceva de spus. Și ceea ce voi a vă spune este credința noastră că până la urmă, sub dealul Păru, între zidurile reci și înegrite de vreme ale Lăpușeanului s-a scris o carte.În ea, fiecare din noi își regăsește parte din tinerețe și din idealurile mai mult sau mai puțin împlinite..

Privesc cu ochii minții și văd că fiecare și-a scris propriul capitol sub un generic menit să-l definească. Văd titluri pestrice, mai mult sau mai puțin inspirate de la formulări stângace, aducând a raport de tură și pînă la subtile sensuri kantiene, măsură a agoniseli spirituale. Văd titluri cu valoare de simbol, pline de umor, precum *Romeo și Julieta*, *Vizirul sau De la șubler la chironomidae*. Ele ascund personaje pe care *nu voi să le spui*, vorba lui Caragiale și a căror decodificare rămâne pe seama domniilor voastre.

În multe din pagini unii din colegi și-au mărturisit deja viața, încredințându-o posterității. ; lectura unora mă întristează. Mustesc de narcisism și-s atinse grav de virusul amorului propriu, care din păcate și după mulți, este cel mai mare lîngușitor din lume. Ne-am bucura dacă la o nouă ediție autorii ar trage puțin cu ochiul prin opera lui Montagne, La Bruyère sau Rochefoucauld.

Sub titlul *Copilul teribil al Geomorfologiei*, descopăr, apoi, pe colegul Ichim, căruia i-am zis cândva Nicolae Labiș al Geografiei. Cele două volume de lirică ale poetului, *Primele iubiri* și *Lupta cu inerția* i se potrivesc. De la studiul împătimit al periglaciariului a ajuns până la urmă, împreună cu colaboratorii, luptând cu inerția, la preocupări care au adus geomorfologia aproape de nevoile ingineresti, racordând-o la

standardele exigențelor mondiale. Îndârjirea colegului Ichim în luptă cu inerția era aidoma cu a poetului de la Mălini care se confesa :

Iertat să fie cel ce la mânie
Mi-a împlântat cuțitu' pân' la os
Dar neuitat și neiertat să fie
Cel care-a râs de gându-mi bătaios

Iată-ne ajunși și la paginile bunului și amicului nostru Nicu Bojoi, cel ce a fost un dascăl și lider de excepție. Lider mai ales, pentru că avea ceva ce lipsește celor mai mulți care se înghesuie insolent spre vârful piramidei ; din vocabularul său lipsea întotdeauna punitivul MERGI, optând pentru înțeleptul MERGEM.

Nu avea nimic din morga și superioritatea suverană a dascălului scorțos și grijuliu să nu devină prea amical. Deși născut în Flămânzii lui 1907, nu avea nimic din îndârjirea țaranului din celebra pictură a lui Octav Băncilă. Era calm, așezat și în scris îi aluneca condeiul ușor spre lirism, având slăbiciune pentru metaforă. Citiți-i Geografia fizică a României și veți descoperi pe Fănuș Neagu al Geografiei.

În sfârșit, dăm și de capitoul în care ne regăsim..Rândurile se înșiruie cumiți sub un titlu inconfundabil și puțin onorant : GIRUETA. Pecetea ne-a fost strecurată în biografie de bunul nostru prieten Ichim. Este un tribut al spiritului nostru conciliant, tradus adesea drept oportunism și al sentimentalismului propriu, care, ce e drept, nu de puține ori vămuiește adevărul.

De altfel, după filozofia decanului nostru de vârstă, Conu Vasile Ionescu, noi aparținem la două lumi total opuse :Ichim Șesului, noi Muntelui. Șesul cu limpezimea orizontului duce la cutezanță, vecină cu imprudența, dar și la intoleranță asociată cu simțul acut al proprietății, motiv pentru care aici, spunea Conu Vasile, hatul ajunge mai mare decât ogorul. Dimpotrivă,, muntele îndeamnă la resemnare și prudență ; fiecare copac poate ascunde virtual un dușman. Și dacă e vorba de prudență trebuie să mărturisim că am scris întotdeauna proverbului : *decât leu mort mai degrabă măgar sănătos !*

Ajunși la final stăm și ne întrebăm. În fond ce a însemnat până la urmă Stațiunea Stejarul ? A fost, credem o instituție, emblematică pentru ceea ce poate clădi entuziasmul și simțul responsabilității civice a unei generații, care, pe deasupra, a știut să-și adauge din mers și ceea ce nu-i oferise sistemul instructiv al acelor vremuri.

Încheind, socotim că este momentul, ca o parte din bucuria revederii noastre de astăzi, îngăduită de Providența care n-a fost prea generoasă cu mulți din colegii noștri trecuți deja în lumea umbrelor, să le-o împărtășim și lor : conului Vasile Ionescu, Nicu Bojoi, Ioniță Ichim, Ion Băra, Costică Măzăreanu, Giovani Lupașcu, Pusi și Costică Rujinski, Florin Mihăilescu, Sorin Mărieș, Veronica Saucenițeanu. Și Mioara Bucureșteanu. Bunii noștri colegi fiți liniștiți. De câte ori vom ridica pocalul în sănătatea noastră ne vom gândi și la voi. În curând va veni și vremea cununiei noastre cu eternitatea ; va fi prima dată când nu vom întârzia .

Constantin GRASU